

POSY SIMMONDS

Gemma Boverly

Suomentanut Saara Pääkkönen

Kirjallisuuden vientikeskus FILI on tukenut tämän kirjan suomentamista

Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuteos

Gemma Boverý

Copyright © 1999 by Posy Simmonds

Suomenkielinen laitos © Saara Pääkkönen ja WSOY 2026

Werner Söderström Osakeyhtiö

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

Sivuilla 79 ja 97 olevat sitaatit Gustave Flaubertin teoksesta

Rouva Boverý suomentanut Anna-Maija Viitanen.

Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta tuesta.

ISBN 978-951-0-52362-9

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut:

tuotevastuu@wsoy.fi

RICHARDILLE

Normandia

Nykyhetki

Gemma Bovery on maannut haudan mullissa kolme viikkoa. Ihmiset ovat alkaneet unohtaa – tai ainakaan myymälässä ei enää kuule hänestä puhuttavan. Mutta minä – minä en koskaan lakkaa ajattelemasta häntä. Vaikeinta on öisin. Jos nukun, näen unta hänen kuolleista silmistään, jotka ovat lasimaalauksensiniset.

Nimeni on Raymond Joubert. Olen tehnyt elämässäni monenlaista, mutta viimeiset seitsemän vuotta olen tyytyväisenä pyörittänyt sukuni leipomoa täällä Baillevillessä. Olen syntyperäinen normandialainen, leipurin poika. Huolimatta ulkomaanmatkoistani, kirjoittamisestani, kiinnostuksestani viestinnän historiaan pidän itseäni aivan tavallisena tallaajana.

Tunnen pakonomaista tarvetta tarvetta kirjoittaa pientä kaupunkiamme hiljattain kohdanneesta tragediasta – mutta tämä on vain yritys ottaa tapahtuneesta tolkkua, selvittää tosiasiat ja niiden myötä oman syyllisyyteni laajuus (tai rajallisuus). Minä nimittäin – ja tämä on kipeä asia – en tiedä, missä määrin minun tulisi syyttää itseäni tässä surkeassa jutussa. Pää sanoo, etten tarkoittanut pahaa, mutta sisuskaluni tuomitsevat minut. Olen tuskainen – kivut paksusuolessani eivät johdu pelkästä tulehduksesta. Tunnen itseni syvästi syylliseksi.

En kuitenkaan tutki näitä tapahtumia ruoansulatukseni rauhoittamiseksi. Teen sen oman tuntuni ja mieleni vuoksi.

Pelkään, että Charlie Boveryn käy kalpaten. Kaiken muun hän on jo kokenut. Miksei vielä kuolisikin? Tuskin sentään sydänsuruihin. Hänhän on englantilainen. Mutta hän tappaa itsensä juomalla tai kaasulla. Tai ajamalla kolarin. En haluaisi tavata häntä. Mutta tuntuu, että on pakko. En voi soittaa, koska heidän puhelin on katkaistu. *Pauvre salaud.*

Hän on aina kotona, aina hutikassa, ja mumisee itsekseen englanniksi.

Gemma
voih

Helveti...
Voi Gemma!
oih

Mutta joskus hän sanoo ranskaksi jotain, mitä minun on vaikea kestää:

Oh, Raymond...
vous êtes mon
seul ami...
vous êtes
un vrai ami...

Rehellisyyden nimissä tunnustan, että kun Charlie Bovery kutsuu minua ystäväksi, tunnen häpeällistä helpotusta. Se tarkoittaa, että hän ei tiedä... tiettyjä asioita vaimostaan ja minusta. Hän ei tiedä, että se olin minä: Minä uhmasin kohtaloa. Minä sytytin pitkän sytytyslangan, joka johti tuon nuoren naisen kuolemaan.

Gemma Boveryn veri tahraa minun käsiäni. Tiettyyn rajaan saakka.

Tänään, kun kävin tapaamassa Bovery-rukkaa, hän oli keittiössä, joka on käynyt hyvin likaiseksi Gemman kuoleman jälkeen. Talo on myynnissä, mutta löyhkä ajaa ostajat tiehensä. Kuten tavallista, Charlie teki ristisanatehtäviä sanomalehdistä, joita kylän muut englantilaiset säästävät häntä varten. Hän ei ole hyvä niissä, mutta on aina lapsellisen ylpeä ratkaistessaan anagrammin.

Rotanloukku...
Mainiota!

Des rats?
Onko sinulla
rottaongelma?

Ei, kun tämä
on anagrammi
sanoista
"koruton alku"

Ja katso... **moni honotti...** siitä tulee
"intohimoton"...

Ajattelin: "Aivan, intohimottomuus on luontaista häveliäille engelsmannelle." Sitten huomasin Charlien nostavan katseensa kohti yläkerta, missä hän ja Gemma nukkuivat. Hetki on kiusallinen, koska on helppo kuvitella, että heidän makuuhuoneessaan esiintyi intohimottomuutta... tapahtuneen vuoksi. Kiusallisuus sen kuin yltyy, kun Charlien silmät täyttyvät kyynelistä.

Ne ovat hänen. Gemman...
Hänen päiväkirjansa...

Huokaus

Voi luoja, Raymond!

Se johtuu näistä, Raymond...
Löysin nämä...

Helvetti. Olisi pitänyt tajuta, että Gemma piti päiväkirjaa. Nuoret naiset nyt tuppaavat pitämään päiväkirjaa. Ja niitä oli paljon! Ohuita kouluvihkoja. Voin pahoin, sillä niissä on pakostakin merkintöjä hänestä ja minusta. En tohdi kohdata Charlien katsetta, en tiedä, onko hän jo lukenut ne. Mutta hän sanoo: "En saata lukea niitä, Raymond, en pysty. En vielä."

Tekisi mieli kehottaa häntä polttamaan vihkot oitis. Mutta uteliaisuus kiemurtelee sisälläni kuin läjä käärmeitä kuopassa. Minun täytyy saada tietää, mitä Gemma kirjoitti! On monia asioita, jotka minun täytyy saada tietää.

Juon kohteliaisuudesta muutaman lasillisen. Sitten teen jotain halveksuttavaa: Charlien hapiullessa ovea auki sujautan päällimmäisen päiväkirjan takkini alle ja rukoilen, että se on joukon viimeisin, raskauttavin.

Allez, Charlie... Ça va mieux maintenant, n'est ce pas? Bon, repose-toi...
On se voit demain... Au revoir!

Kiiruhdan takaisin kotiin Gemman päiväkirja kainalossa poltellen. Vakuuttelen itselleni, etten ole varas. Lainasin vihkon saadakseni selville tosiasiat – joskaan en ole varma, miksi odotan löytäväni Gemman päiväkirjasta faktoja. Erikoista kyllä, kuolema antaa kirjoittajille auktoriteettia. Jos Gemma olisi elossa, lukisin hänen versionsa tapahtumista epäluuloisesti.

Etsin englannin kielen sanakirjan poikani huoneen sotkuista ja sulkeuduin työhuoneeseeni.*
Avaan Gemman päiväkirjan äärettömän hermostuneena ja koen kaksi pettymystä: vain kuudella sivulla on kirjoitusta; tämä ei ole etsimäni vihko! Se on varhaisemmalta ajalta, jolloin hän oli ollut Normandiassa vain muutaman kuukauden. Mutta löydän vihkon välistä jotain elintärkeää: englantilaisen aikakauslehden moneen kertaan taitellun sivun samalta vuodelta.

* Kyllä, minulla on työhuone.
Vaikka leipomo viekin nykyään enemmän aikani, olen edelleen neljännesvuositaisen *Conjectures*-katsauksen apulaispäätoimittaja ja kirjoitan satunnaisia artikkeleita.

*Merde alors!
C'est lui...
...Patrick Large!*

Patrick Large! Rakastaja.
Gemma siis tunsi hänet jo silloin. Tai ehkä aiemminkin, ennen kuin minä edes tunsin Gemmaa. Tämä on minulle ratkaiseva tieto. Se tarkoittaa, että Gemmalla ja Largella oli historiaa. Se tarkoittaa, että mies ei ilmestynyt tyhjästä...

Poikani koulusanakirjan avulla käännän artikkelin. Siinä on jotain roskaa Patrickin asunnosta Lontoossa. Sekä kaksi asiaa, joita en aiemmin tiennyt: Largella on vaimo (Pandora)! Ja lapsi! HAA! Hänkin on siis avioharkkoja.

Yhteen valokuvaan on raapustettu sana liijykynällä, kenties Gemman käsialalla: KUSIPÄÄT...

...Kurssi... Kurvikas... Kuskata... Merde, ce n'est pas là...

En voi olla tuntematta itseäni alhaisimmaksi tirkistelijäksi, kun käännän kuusi sivua päiväkirjaa lause lauseelta. Se on kovaa työtä. En lopeta, vaikka kuulen vaimoni palaavan kaupasta – on normaalia, että olen työpöytäni ääressä tähän aikaan, ja hän tietää, ettei minua saa häiritä. Olen myös varma, ettei Martine tiedä mitään minusta ja Gemmasta eikä viimeaikaisista murheistani. Hän luulee, että ärtynyt suolistoni pitää minut hereillä öisin.

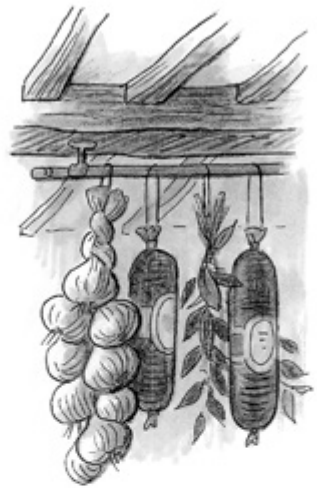
Gemman päiväkirjan ensimmäinen merkintä vahvistaa jotain, minkä jo arvasin. Asuttuaan täällä vain muutaman kuukauden hän vihaa Ranskaa. Hän vihaa Normandiaa. Hän vihaa Baillevilleä. Hän vihaa sadetta. Talo on hänelle erityisen syvä pettymys.

Englantilaiset ovat maalais-mökkikansaa, eikä Gemma ollut poikkeus. Hän tavoitteli sisustuksellaan sadan vuoden takaista ilmapiiriä, ikään kuin talossa yhä asuisi talonpoikia. (Voisi sanoa, että jokseenkin porvarillisia talonpoikia; kelim-mattojen, vuodetarjottimien ja englantilaisten nojatuolien omistajia.) Mutta voin kuvitella Gemman masennuksen... nuo pienet pimeät huoneet, joita hänen miehensä läsnäolo pimensi ja pienensi entisestään.

Missä tahansa Charlie onkin, hän torjuu valon. Sade lankeaa maahan, musliiniverhot retkottavat ikkunoiden ympärillä.

Kaikki Gemman tavarat näyttävät vetäytyvän varjoihin kuolemaan. Kattopalkit ovat hirsipuita, joista roikkuu lynkattuja esineitä.

Ja kuolemanhiljaisuus. Se ahdistaa Gemmaa. Hän kirjoittaa:

Että minä inhoan tätä paikkaa! Kuin ruumishuoneessa asuisi! Koskaan ei tapahdu mitään. Vihaan elämäni.

Öisin Gemma kuuntelee Charlien kuorsaavan vieressään. Ja alkaa vihata häntä myös.

Gemma puhuu päiväkirjassa moneen otteeseen unettomuudesta.

Kuvittelen hänet valveilla vuoteessa laskemassa virheitään. Kolme huonoa valintaa: väärä aviomies, väärä talo, väärä paikka.

Hän ei tietenkään enää halua saada lasta Charlien kanssa. Mielikuva, joka valloitti hänet Lontoossa – kukkien tuoksua ja pieniä vaatteita kuivumassa hedelmätarhassa – on käynyt kauhistuttavaksi. Hän kuolisi tylsyyteen hautautuneena tänne Normandiaan, ja niin kuolisi vauvakin, jahka kasvaisi. Tämän Gemma on oppinut lapsipuoliensa – Charlien lasten – vierailuista. Gemma kammoksuu lasten loma-aikoja.

Hän kirjoittaa paljon Charles-ta. Charlie on epäsiisti, kömpelö, tunteeton, etäinen. Gemma ei voi puhua hänelle. Charlie pitkästyttää häntä.

Yhdyn ensimmäiseen syytöseen. Charlie ei ole *soigné*. Hän haisee tupakalta sekä liimalta ja lakalta, joita käyttää työssään. Hänen vanhoista lenkkareistaan on hygieniä kaukana.

Mutta että kömpelö? Olen nähnyt Charlien kiillottavan. Hän on suorastaan sulavalikkeinen, kädet sivelevät pintoja kaarrellen. Mutta ehkä hän rakastaa vain puuta. Ehkä hän ei koskaan hyväillyt Gemmaa samalla tavalla. Ehkä hän ei koskaan kohdellut Gemmaa yhtä hellästi kuin Ludvig XVI:n aikaista nojatuolia.

Charlie-parka! Gemma kirjoitti hänestä rumin sanoin. Sanoin, joita hänen ei koskaan pitäisi lukea. Gemma oli päättänyt jättää hänet.

Kunpa Gemma olisi toteuttanut aikeensa! Hän olisi säästännyt itsensä ja meidät kaikki kauhealta ahdistukselta.

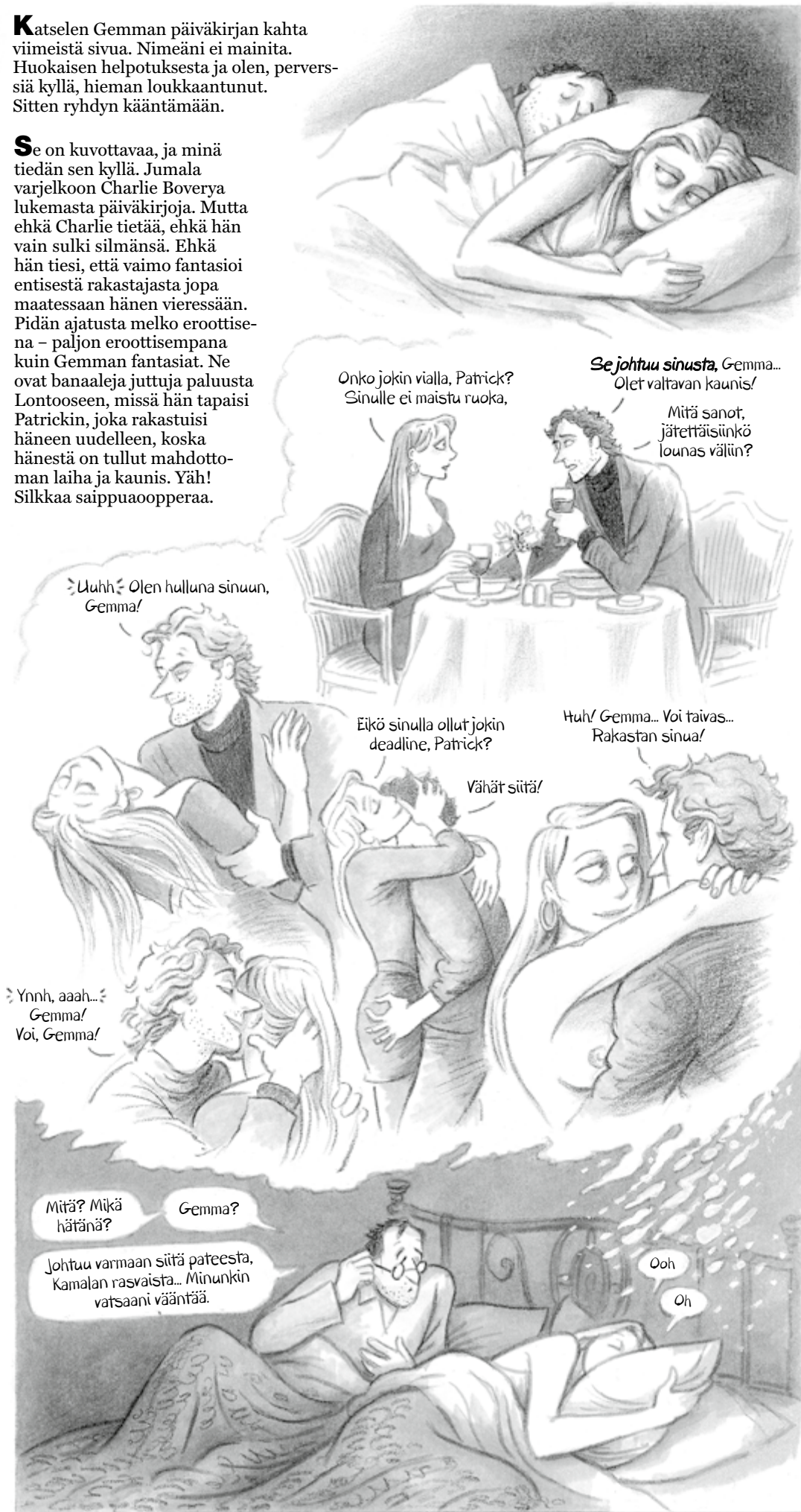

Kun kääntelen päiväkirjan lehtiä, Patrick Largen nimi osuu silmiini joka puolella. Asia on aivan selvä: hän ja Gemma olivat rakastavaisia ennen kuin Gemma muutti Ranskaan. Ja Gemma rakastaa häntä yhä. Tai oikeastaan: vielä kaksi vuotta suhteen jälkeenkin Emma kihisee raivosta Patrickia kohtaan öisin, mikä on sama asia.

Katselen Gemman päiväkirjan kahta viimeistä sivua. Nimeäni ei mainita. Huokaisen helpotuksesta ja olen, perverssiä kyllä, hieman loukkaantunut. Sitten ryhdyn kääntämään.

Se on kuvottavaa, ja minä tiedän sen kyllä. Jumala varjeltiin Charlie Boverya lukemasta päiväkirjoja. Mutta ehkä Charlie tietää, ehkä hän vain sulki silmänsä. Ehkä hän tiesi, että vaimo fantasioi entisestä rakastajasta jopa maatessaan hänen vieressään. Pidän ajatusta melko eroottisena – paljon eroottisempaa kuin Gemman fantasiat. Ne ovat banaaleja juttuja paluusta Lontooseen, missä hän tapaisi Patrickin, joka rakastuisi häneen uudelleen, koska hänestä on tullut mahdottoman laiha ja kaunis. Yäh! Silkkaa saippuaopperaa.

Useimpina päivinä lounastan kotona vaimoni kanssa. Sen jälkeen Martine palaa myymälälle ja minä otan nokoset sohvalla. Olen jatkuvasti uupunut – nousen viideltä valmistaamaan taikinaa Jeanin ja André'n kanssa ja leivon koko aamun. En enää tee iltapäivävuoroa. Ikä painaa. Tuntuu kuin olisin tuhatvuotias.

Mutta uni ei tule. Ajattelen Gemman päiväkirjaa pöytälaatikossani ja pohdin, onko minulla moraalinen oikeus tuhota se. Boveryn ei todellakaan pitäisi lukea sitä. Sitten ajattelen niitä muita päiväkirjoja, jotka lojuvat hänen keittiössään, ja päätän, että olisi palvelus meille molemmille, jos lainaisin niitäkin ja sensuroisin – repisin irti – kivuliaat palat. Sohvalta on näkymä pellon yli Charlien taloon. En voi enää katsoa siihen suuntaan ajattelematta Charlieta Gemman kuolinpäivänä. Heidän puhelimensa oli katkaistu ja hän ryntäsi meille soittamaan. En voi unohtaa hänen kasvojaan – hänen vertavuotavaa nenäänsä. Tuo nenäverenvuoto vaivaa minua. Charlie ei selittänyt sitä millään tavalla silloin eikä myöhemminkään. Minä ole koskaan maininnut siitä. Ensihoitajien tullessa Charlie pyyhki kasvonsa. Myöhemmin tulin ajatelleeksi, että Martine ja minä olimme ainoat, jotka näkivät sen. Ja Charlien silmälasit olivat rikki. Tappelivatko he? Löikö Gemma Charlieta, vai mitä tapahtui? Mieleni on levoton.

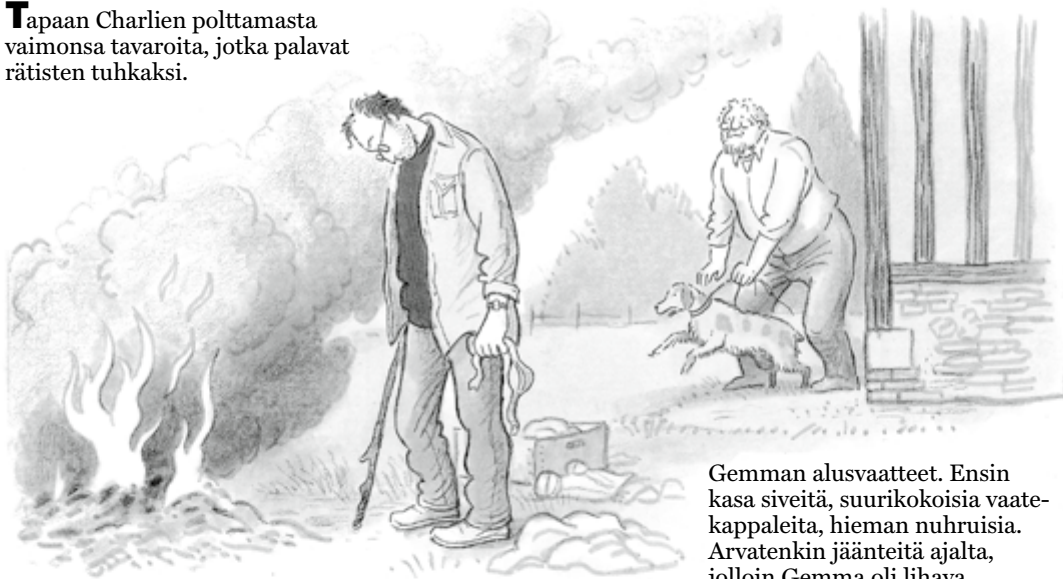
Charlie herättää minussa levottomuutta. Hullua kyllä luulen, että jokin paha henki ohjailee hänen elämäänsä. Halveksin taikauskoa, mutta pelkään joka päivä saavani kuulla Charlien kuolleen äkillisesti. Tunnen sen sisuskaluissani. (Voi johtua porsaspateesta. Tai ehkä Dutronc on oikeassa, ja minun pitäisi luopua viinistä.) Mutta vakuutan itselleni, että sairaalloiselle spekulatiolle on vankat rationaaliset perusteet. Charlie Boveryllä on monia syitä itsетуhoisuuteen: vaimon kuolema, taloudelliset vaikeudet, Gemman velat – hänen omat velkansa. Olen kuullut niistä. Ison-Britannian verottaja vainoaa häntä toden teolla.

Haistan palaneen käryä. Savu verhoaa Boveryn taloa pellon vastalaidalla. Minä tietysti kuvittelen, että Charlie on sytyttänyt itsensä ja talonsa tuleen. Sitä sattuu. *Pauvre crétin.* Hän tekee lopun kaikesta. Sitten mieleeni juolahtaa vielä pahempi ajatus: Charlie on lukenut Gemman päiväkirjoja. Nyt hän polttaa ne, enkä koskaan saa tietää, mitä ne sisältävät.

Tapaan Charlien polttamasta vaimonsa tavaroita, jotka palavat rätisten tuhkaksi.

Gemman alusvaatteet. Ensin kasa siveitä, suurikokoisia vaatekappaleita, hieman nuhruisia. Arvatenkin jäänteitä ajalta, jolloin Gemma oli lihava.

Ja sitten ne muut: kaikenlaisia inhottavia naisten kääreitä, joita Gemma käytti – ei itserakkaudesta, vaan seksimarkkinoiden saneluun alistuneena. Tunnistan punaiset rintaliivit häijyine kaaritutkineen sekä pitsikorsetin, joka puristi hänelle henkeäsalpaavan syvän rintavaon.

Polttaminen on liian hyvä loppu niille. Minussa herää viha – olen vihainen Gemmalle, joka turvautui noihin turmiollisiin vyötteisiin, vihainen hänen typerästi hukkaan heitetystä elämästään, olen vihainen Charlieille, auliille aisankannattajalle, ja olen vihainen siitä, että kurkkuani kuristaa. (Syyllisyydestä. Katumuksesta!) "Sinä sallit sen tapahtua, Charlie", ajattelen katsoessani häntä, surkeaa leskimiesparkaa, joka ruokkii roviota. "Sinäkin olet syyllinen. Myönnä pois. Tunnusta!"

Oijoi... Joubert... Raymond!
Hitsi, mikä savu... Voitko huonosti?

Anteeksi! Excusez-moi... Oletko kunnossa?
Ajattelin, että nämä on paras polttaa.
Etteivät roskakuskit vain...
Pärjäätkö?

Tule sisään lasilliselle...
Olen paukun tarpeessa.

Güidosh.

Keittiössä oloni kohenee. Viski auttaa. Ja se, että Gemman päiväkirjat ovat yhä pöydällä eivätkä, kuten pelkäsin, tuhkana. (Ennen kuin lähten, sujaudan pari vihkoa paitani alle.) Lisäksi, ikään kuin vastauksena hiljaiseen pyyntöni, Charlie näyttää olevan valmis keventämään mieltään.

Myh Minä en koskaan pääse Gemmasta yli. Myh... On niin paljon pahoja juttuja... Hyvin pahoja... Myh Minä... en selviä tästä...

Charlie...
Haluaisiko sinä kertoa minulle jotain vaimosi kuolemasta?

Olisi pitänyt odottaa. Oli idioottimaista udella Gemman kuolemasta. Sama kuin olisi tökkinyt Charlieta pistoolilla selkään. Hän säpsähti niin että juoma läikkyi. Mutta kun hän kääntyi, hänen kasvoillaan oli ärsyttävän englantilainen hymy.

On totta, että minä salailen asioita, mutta niin salailee Charliekin. Olen varma siitä. Alan vakuuttaa, ettei hänen vaimonsa kuolema ollut pelkkä sattuma. Kelaan tapahtumia mielessäni, ja niissä ei yksinkertaisesti ole järkeä. *Cela ne rime à rien*. Charlie väittää löytäneensä Gemman kuolleen. Mutta miksi Charlien nenästä sitten vuoti verta? Miksi hänen silmälasinsa olivat rikki? Lääketieteelliset todisteet olivat selvät. Gemman ruumiissa ei ollut merkkejä väkivallasta.

Tämä iltapäivä ei kuitenkaan ollut hedelmätön. Onnistuin kähveltämään kokonaisen syyksellisen Gemman päiväkirjoja. Sitä ennen Charlie otti yllättäen esiin valokuvia. Hän ei suostunut puhumaan Gemman kuolemasta, mutta oli oudon halukas puhumaan hänen elämästään.

Tiens... C'est le jour de tes nocces?

Jep. Maistraattivihkiminen... Tämähän oli minulle jo toinen avioliitto.

Hääseurue: Nainen kirsikanpunaissessa kävelypuvussa. Gemman äitipuoli Lynn, sanoo Charlie. "Raivostuttava nainen." Mies raidallisessa solmioissa. "Gemman isä." Michael Tate. Hammaslääkäri, vapaamurari, golftasoitus 8. Kuoli kolme tai neljä vuotta sitten. Kaksi uneliaan näköistä nuorta miestä. "Pilvessä", Charlie sanoo. Gemman velipuolia. Kaksi tarkentumatonta ihmistä. Charlien vanhemmat.

Entä missä oli Gemman oikea äiti? "Kuoli jo kauan sitten", Charlie sanoo. Syöpään. Gemma oli seitsemänvuotias. Vaimon sairastaessa herra Tatea lohdutti vastaanottovirkailija Lynn. Rouva Taten hautajaisissa Lynn oli neljännellä kuulla raskaana.

Lisää kuvia. Ankeita kuvia. Gemma vauvana, lapsena. Kuva talosta, jossa hän varttui, kunnes meni taidekouluun Lontooseen. Talossa on myös hänen hammaslääkäri-isänsä vastaanotto. Kaupungissa nimeltä Redding. Kun Charlie tavaa nimen, tunnistan sen ilahtuneena. **READING!** Oscar Wilde. *Une ville célèbre, une prison infâme*.

Rekonstruoin Gemman lapsuuden Charlien mainitsemista yksityiskohdista: hygienian hajuja; poran vinkunaa; kuolaa potilaiden tunnotomissa suupielissä. Ahdistuksen, hätätilanteiden ja äkillisten peruutusten talo. Näen akvaarion odotushuoneessa, missä Gemma sai iltaisin lukea lehtiä, jahdata elohopeahelmiä, muovilla pieniä hiiriä vaaleanpunaisesta hammasproteesivahasta. Sillä välin käytävän toisella puolella, pimeään vastaanottohuoneen vahvasti desinfioidussa ilmapiirissä hänen isänsä rakasteli reippaan vastaanottovirkailijansa kanssa. *Oh là, là*.

Viiltävä satiiri rakkaudesta, unelmista ja petoksesta.

Kun Gemma ja hänen miehensä Charlie muuttavat Lontoosta pikkukylään Normandiassa, he eivät arvaa mitä edessä on. Gemman unelma patongintuoksuista maalaisidyllistä törmää pian kulttuurieroihin, vuotaviin kattoihin ja tylsistymiseen – kunnes nuori nainen kohtaa ihanan Hervén.

Gemma Boveri on brittisarjakuvan helmi, terävä ja viihdyttävä romaani, joka ammentaa vapaasti Gustave Flaubertin *Rouva Bovary* -klassikon aineksista. **Posy Simmonds** palkittiin Angoulêmen sarjakuvafestivaalien pääpalkinnolla 2024.

www.wsoy.fi

9 789510 523629

85.32

ISBN 978-951-0-52362-9